

Dialogue tool (Ontledingsrooster)

Inleiding

Dit mappinginstrument werd uitgewerkt binnen het kader van het project "Healthy Regions", dat financieel gesteund wordt door het EU Public Health Programme.

Het dialooginstrument gaat over de volgende onderwerpen:

1. Gezondheid en gezondheidsbevordering
2. Gezondheid en leren
3. Gezondheid en cultuur
4. Niveau van strategische gezondheidsaanpak
5. Niveau van gezondheidsvaardigheden
6. Niveau van autonomie
7. Niveau van mainstreaming (opname in de hoofdstroom)
8. Gezondheid als een economische groeisector

Er worden definities aangereikt om een kader te maken voor elk onderwerp. Op basis van de definities en uw begrip is het mogelijk om de regio op drie niveaus te klasseren. Om u te begeleiden bij het bepalen van die niveaus worden voor elk onderwerp voorbeelden gegeven.

Nadat u aan alle 8 thema's een score van 1 tot 3 hebt toegekend, kunt u die score inbrengen in het "spinnenweb" en een lijn trekken tussen alle scores. Er is de mogelijkheid om ook een score te geven voor uw toekomstwensen en die scores in een andere kleur in het "spinnenweb" in te brengen. Op die manier krijgt u een goed visueel overzicht van de huidige situatie en van waartoe de ontwikkeling moet leiden.

1. Gezondheid en gezondheidsbevordering

Wat betekent het?

Gezondheidsbevordering is het proces waarbij mensen in staat gesteld worden om meer controle te krijgen over hun gezondheid en om die te verbeteren. Om een toestand van volledig fysiek, geestelijk en sociaal welzijn te bereiken, moet een individu of een groep verwachtingen kunnen verwoorden en realiseren, behoeften kunnen bevredigen en het milieu kunnen veranderen of ermee kunnen omgaan. Gezondheid wordt daarom gezien als een hulpbron voor het leven van elke dag, niet als het levensdoel. **Gezondheid is een positief begrip dat de nadruk legt op sociale en persoonlijke middelen alsook op fysieke capaciteiten. Daarom is gezondheidsbevordering meer dan louter de verantwoordelijkheid van de gezondheidssector: het gaat verder dan een gezonde leefstijl en betreft een algemeen welzijn.**

Voorwaarden voor Gezondheid

De fundamentele voorwaarden en middelen voor een goede gezondheid zijn:

- gemoedsrust,
- onderdak,
- opvoeding,
- voedsel,
- inkomen,
- een stabiel ecosysteem,
- duurzame natuurlijke hulpbronnen
- sociale rechtvaardigheid en gelijkheid.

Gezondheidsbevordering vereist een stevige inbedding in die fundamentele voorwaarden.

Bron: <http://www.who.int/healthpromotion/conferences/previous/ottawa/en/>

In welke mate geeft uw gewest voorrang aan gezondheid en gezondheidsbevordering?	Huidig niveau	Wensen voor toekomstig niveau
Niveau 1: Zeer weinig		
Niveau 2: In zekere mate		
Niveau 3: In ruime mate		

Wanneer u het huidige niveau onderzoekt, krijgen wij hier graag staving en voorbeelden van:

2. Gezondheid en leren

Wat betekent het?

Gezondheid en leren zijn sterk met elkaar verweven en de wisselwerking tussen gezondheid en opvoeding is vanzelfsprekend op elke leeftijd, van de jongste kindertijd tot de latere levensstadia.

Gezondheid en sociale factoren hebben een diepgaande invloed op het leren en omgekeerd zijn alle types van educatie, dus niet alleen gezondheidseducatie, een ondersteuning voor een goede gezondheid. **Educatie en kennis met betrekking tot gezondheid kan een voorwaarde zijn voor het maken van gezondere leefstijlkeuzes.**

Gezondheidseducatie staat voor de cognitieve en sociale vaardigheden die bepalen hoe groot de motivatie en de bekwaamheid van individu's is om toegang te vinden tot informatie, die te begrijpen en die op zulk een manier te gebruiken dat hun goede gezondheid verbeterd en in stand gehouden wordt.

Gezondheidseducatie houdt het verwerven in van een kennispeil, persoonlijke vaardigheden en vertrouwen om actie te ondernemen voor het verbeteren van de persoonlijke en gemeenschappelijke gezondheid door het doorvoeren van veranderingen in persoonlijke leefgewoonten en leefomstandigheden. In die zin betekent gezondheidseducatie meer dan in staat zijn om pamfletten te lezen en afspraken te maken. Doordat gezondheidseducatie de toegang van de mensen tot gezondheidsinformatie en hun vermogen om er efficiënt gebruik van te maken verbetert, is ze van essentieel belang voor hun autonomie. De gezondheidseducatie is zelf afhankelijk van meer algemene educationiveaus. Slechte educatie kan rechtstreeks effect hebben op de gezondheid van mensen doordat hun persoonlijke, sociale en culturele ontwikkeling beperkt wordt en doordat de verdere uitbouw van de gezondheidseducatie belemmerd wordt.¹

Meer recent werd gezondheidseducatie als volgt gedefinieerd: *'De mate waarin mensen in staat zijn om informatie te vinden, begrijpen, opnemen en communiceren om mee te gaan in de vereisten van verschillende gezondheidsvisies met het oog op het bevorderen en in stand houden van een goede gezondheidstoestand tijdens de hele levensloop'*² (2006).

Belangrijkste bron:

<http://www.ccl-cca.ca/CCL/AboutCCL/KnowledgeCentres/HealthandLearning/ResearchPresentations/?Language=EN>

In welke mate maakt uw gewest gebruik van leren om de gezondheid te verbeteren?	Huidig niveau	Wensen voor toekomstig niveau
Niveau 1: Zeer weinig		
Niveau 2: In zekere mate		
Niveau 3: In ruime mate		

¹ Nutbeam, D. (1998): Health promotion glossary. In: Health Promotion International, 13, 4, S. 349 -364.

² Kwan B., Frankish J., Rootman I. The Development and Validation of Measures of "Health Literacy" in Different Populations (2006) Vancouver: University of British Columbia Institute of Health Promotion Research and University of Victoria Centre for Community Health Promotion Research.

Wanneer u het huidige niveau onderzoekt, krijgen wij hier graag staving en voorbeelden van:

3. Gezondheid en cultuur

Wat betekent het?

Culturele activiteiten en culturele consumptie zijn waardevolle aanvullingen bij rehabilitatie en behandeling. Kunst in ziekenhuizen en kunst als een hulpbron voor zorgverstrekking werd in veel landen in de voorbije decennia uitgebreid. Meer recente wetenschappelijke bevindingen wijzen echter ook op nauwe banden tussen gezondheid en een actieve cultuurconsument zijn of vrijetijdsbestedingen hebben. Een verbreding van het net van deelnemers aan het culturele leven in een bevolkingsgroep zou gunstig zijn voor de gezondheid van die groep. Op een structureel niveau draagt "cultuur voor gezondheid" bij aan het verwezenlijken van volksgezondheidsdoelstellingen.

Bovenop de overkoepelende doelstelling om sociale omstandigheden in het leven te roepen voor een goede gezondheid tegen gelijke voorwaarden voor de hele bevolking, zijn diverse domeinen van de streefdoelen van volksgezondheid bijzonder relevant voor het belang van 'cultuur voor gezondheid'. Het eerste domein heeft betrekking op participatie en invloed in de maatschappij. Culturele activiteiten hebben een intrinsieke waarde, maar ook de sociale context waarin ze plaatsvinden hebben een gunstige invloed op de gezondheid.

Bovendien hebben culturele factoren betrekking op het belang van veilige en gunstige omstandigheden tijdens de kindertijd en de jeugd. Het is bijzonder belangrijk voor de gezondheid en de ontwikkeling van jonge mensen dat er rekening gehouden wordt met de fysieke, mentale, emotionele, sociale, intellectuele en spirituele aspecten van de gezondheid. Kinderen en jonge mensen zouden de gelegenheid moeten krijgen om zich op al die domeinen te ontplooien, wat ook activiteiten rond kunst en cultuur veronderstelt.

Er zijn wel enkele voorbeelden van maatregelen voor werknemers die gebruik maken van culturele activiteiten om uitputting en gezondheidsproblemen te vermijden en tegelijk de gezondheid van de werknemers te promoten en verbeteren.

Cultuur kan ook een invloed hebben op de lopende discussie over de nood aan een meer gezondheidsverbeterende gezondheidszorg, waar recent onderzoek wijst op de waarde van cultuur in de context van zorgverlening en herstel.

Het begrip 'cultuur' wordt in de context van volksgezondheid gebruikt in de ruimste betekenis van het woord zodat het ook individuele creativiteit en artistieke expressie alsook vrijetijdsbestedingen, natuur en milieu omvat.

Een internationale strategie voor de ideeën rond natuur, cultuur en gezondheid die samen werken, werd ontwikkeld door de vereniging Nature-Culture-Health International, die opgericht werd op 12 november 2004. De inspiratie werd geput uit het Noord-Europese concept dat uitgaat van het idee van 'wholeness thinking' en dat de klemtoon legt op:

- natuur, buiten leven en milieuactiviteiten;
- cultuur, kunst, fysieke activiteit en dieet;
- gezondheidsverbetering, preventie en rehabilitatie.

Het doel bestaat erin om:

- de autonomie van deelnemers te vergroten en hun participatie in activiteiten rond gezondheidsverbetering, levenskwaliteit en levensfuncties uit te breiden;
- groei teweeg te brengen in sociale netwerken die bemoedigend en stimulerend zijn;
- motivatie te geven voor werkbekwaamheid en manieren te verkennen om dagdagelijkse activiteiten (gemakkelijker) aan te kunnen.

Belangrijkste bronnen en literatuur:

http://www.fhi.se/templates/mondosearch_5254.aspx?quicksearchquery=culture+for+health

[http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-](http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=18716&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html)

[URL_ID=18716&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html](http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=18716&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html)

Gunnar Tellnes: Nature-Culture-Health as a Holistic Model. In Lee, YT, Kofler, Khaililow, E. Science Without Borders, Volume 2, 2005/2006. Innsbruck: International Academy of Science, 2006.

In welke mate gebruikt uw gewest natuur en culturele activiteiten voor het verbeteren van de gezondheid en het welzijn?	Huidig niveau	Wensen voor toekomstig niveau
Niveau 1: Zeer weinig		
Niveau 2: In zekere mate		
Niveau 3: In ruime mate		

Wanneer u het huidige niveau onderzoekt, krijgen wij hier graag staving en voorbeelden van:

4. Niveau van strategische gezondheidsaanpak

Wat betekent het?

Een strategie is een breed actiekader dat streefdoelen, methoden en onderliggende beginselen vastlegt.³ **Een strategische gezondheidsaanpak zou alle sectoren moeten samenbrengen in het werken aan de verwezenlijking van gemeenschappelijke gezondheidsstreefdoelen⁴.**

Het doel van de Europese strategie (*Together for Health: A Strategic Approach for the EU 2008-2013*) bestaat eerder in het opzetten van een nieuw kader voor het aangeven van de te volgen koers. Daarom bekijken de opties verschillende manieren om zulk een kader in te voeren.

Drie niveaus van strategische aanpak, aangepast aan een gewestelijk niveau, zouden kunnen worden voorgesteld als volgt⁵:

Niveau 1 - Geen nieuwe gezondheidsstrategie - er wordt in gewestelijke gezondheidsstrategieën geen rekening gehouden met de meest recente richtlijnen vanuit Europese Commissie en Wereldgezondheidsorganisatie en gezondheid wordt enkel als een kostenpost gezien.

Niveau 2 - Gezondheidsstrategie met doorgedreven intersectorale werking op het lokale niveau.

Niveau 3 - Gezondheidsstrategie met doorgedreven intersectorale werking, gestructureerde samenwerking met gezondheidsinstanties in het Gewest en met andere betrokken partijen, en bindende streefdoelen.

Er wordt met het verband tussen gezondheid en welstand rekening gehouden in strategische planningactiviteiten.

In welke mate volgen uw gewestelijke gezondheidsstrategieën de Europese gezondheidsstrategieën?	Huidig niveau	Wensen voor toekomstig niveau
Niveau 1: Zeer weinig		
Niveau 2: In zekere mate		
Niveau 3: In ruime mate		

Wanneer u het huidige niveau onderzoekt, krijgen wij hier graag staving en voorbeelden van:

³ Naidoo, J. and Wills, J. (2000) Health Promotion: Foundations for Practice 2nd Edition, London, Bailliere Tindall

⁴ Begeleidend bij het WITBOEK "Together for Health: A Strategic Approach for the EU 2008-2013". Impactevaluatie.

⁵ Aangepast door het begeleidende document bij het WITBOEK "Together for Health: A Strategic Approach for the EU 2008-2013". Impactevaluatie (zoals hoger genoemd).

5. Niveau van gezondheidsvaardigheden

Wat betekent het?

Vaardigheid verwijst naar de onderliggende kenmerken van een persoon die een causaal verband hebben met de werkprestatie.⁶ Vaardigheid wordt gedefinieerd in de context van bijzondere kennis, speciale trekjes, bekwaamheden en talenten.

Vaardigheid kan gedefinieerd worden als het talent om een specifieke taak uit te voeren op een manier die wenselijke uitkomsten oplevert.

Die definitie impliceert **het talent om kennis, bekwaamheden en talenten met succes toe te passen zowel op nieuwe situaties als op vertrouwde taken waarvoor voorgeschreven normen bestaan.**⁷

Volksgezondheid gaat over gezondheidsverbetering en de preventie van ziekte en blessures door middel van onderzoek, tussenkomst van de gemeenschap en educatie. Het gaat ook over het uitwissen van ongelijkheden op het vlak van gezondheid. Maar ongeacht welke vorm volksgezondheid aanneemt, blijft haar doel altijd hetzelfde: de levenskwaliteit van mensen verbeteren door te focussen op gezondheidsverbetering en preventie van ziekte en blessures.

De *Council on Linkages Between Academia and Public Health Practice* (Council = Raad voor verwevingen tussen de academische wereld en de praktijk van volksgezondheid) werkte de **Core Competencies for Public Health Professionals** (= basisvaardigheden voor professionele volksgezondheidswerkers) uit om de ontwikkeling van de werkrachten uit de sector van de volksgezondheid te versterken. Die lijst bouwt verder op tien werk rond dit onderwerp, verricht door de *Council* en talloze andere organisaties en individu's binnen kaders van academische werking en praktijk rond volksgezondheid (<https://www.train.org/Competencies/pb.aspx?tabID=94#definitions>).

De Core competencies zijn de individuele bekwaamheden die wenselijk zijn voor het verstrekken van Essentiële Volksgezondheidsdiensten. De nagestreefde beheersingsniveaus en bijgevolg de leerdoelstellingen voor werknemers in elke vaardigheid, zullen verschillend zijn afhankelijk van hun achtergrond en hun werkverplichtingen.

De multidisciplinaire aard van de volksgezondheid houdt in dat beoefenaars zullen bijdragen op verschillende vlakken van de volksgezondheidspraktijk. Daarbovenop is er de noodzaak om ervoor te zorgen dat specialisten in andere domeinen zo opgeleid zijn dat ze de gezondheidsimplicaties van hun werk begrijpen en dienovereenkomstig efficiënte acties ondernemen, anders is een gezond openbaar beleid onmogelijk.

Er zijn specifieke vaardigheden voor het verstrekken van Essentiële Volksgezondheidsdiensten.

De tien Essentiële Volksgezondheidsdiensten:

- De gezondheidstoestand monitoren om gezondheidsproblemen in de gemeenschap te identificeren
- Diagnose en onderzoek van gezondheidsproblemen en -gevaren in de gemeenschap
- Mensen informeren, opvoeden en autonomie verlenen in verband met gezondheidsaspecten
- Partnerschappen in de gemeenschap mobiliseren om gezondheidsproblemen te identificeren en op te lossen
- Beleid en plannen ontwikkelen die individuele en gemeenschappelijke inspanningen voor een betere gezondheid ondersteunen

6 Boyatzis, R.E. 1982. *The Competent Manager: A Model for Effective Performance*. New York. Wiley.

7 Lane, D.S., and V.S. Ross. 1998. Defining competencies and performance indicators for physicians in medical management. *American Journal of Preventive Medicine* 14:229–36.

- Wetten en reglementeringen opleggen die de gezondheid beschermen en de veiligheid verzekeren
 - Mensen in contact brengen met nodige persoonlijke gezondheidsdiensten en het aanbod van gezondheidszorg verzekeren wanneer dat anders niet beschikbaar is
 - Bekwame werkrachten voor volksgezondheidszorg en persoonlijke gezondheidszorg garanderen
 - Doeltreffendheid, toegankelijkheid en kwaliteit van persoonlijke en bevolkinggerichte gezondheidsdiensten evalueren
 - Onderzoek voor nieuwe inzichten en vernieuwende oplossingen voor gezondheidsproblemen
- * Bron: Public Health Functions Steering Committee, Leden (Juli 1995)

In welke mate verstrekt uw gewest de middelen en de infrastructuur voor de mensen om een gezond leven te leiden?	Huidig niveau	Wensen voor toekomstig niveau
Niveau 1: Zeer weinig		
Niveau 2: In zekere mate		
Niveau 3: In ruime mate		

Wanneer u het huidige niveau onderzoekt, krijgen wij hier graag staving en voorbeelden van:

6. Niveau van autonomie

Wat betekent het?

Autonomie werd gedefinieerd als 'een proces dat mensen, organisaties en gemeenschappen meesterschap geeft over hun zaken'⁸, en gemeenschapsautonomie als '**een sociaal werkproces waarmee individu's, gemeenschappen en organisaties meesterschap verwerven over hun leven in de betekenis van hun sociale en politieke omgeving veranderen om de gelijkheid en de levenskwaliteit te verbeteren**'⁹.

De Wereldbank definieerde autonomie als 'het proces van de vaardigheid van individu's of groepen vergroten om keuzes te maken en die keuzes om te zetten in gewenste acties en uitkomsten' om 'individuele en collectieve baten op te bouwen en de efficiëntie en rechtvaardigheid te garanderen, in die context, van organisaties en instellingen die over de aanwending van die baten beslissen'¹⁰ en voor de 'uitbreiding van troeven en bekwaamheden voor arme mensen om deel te nemen aan, te onderhandelen met, invloed en controle uit te oefenen op en rekenschap te vragen aan instellingen die hun leven beïnvloeden'^{11,12}. Strategieën voor gezondheidsverbetering van de Wereldgezondheidsorganisatie omschreven gemeenschapsactie en autonomie als voorwaarden voor gezondheid.¹³

Autonomie is een actiegericht begrip gefocust op het wegwerken van formele of informele hindernissen en op het transformeren van machtsverhoudingen tussen gemeenschappen en instellingen en de regering. **Ze gaat uit van een vermoeden van culturele troeven in de gemeenschap, die nog versterkt kunnen worden door middel van dialoog en actie.**¹⁴

Zie: http://www.euro.who.int/eprise/main/WHO/Progs/HEN/Syntheses/empowerment/20060119_2

In welke mate vergemakkelijkt uw gewest de autonomie van zijn burgers?	Huidig niveau	Wensen voor toekomstig niveau
Niveau 1: Zeer weinig		
Niveau 2: In zekere mate		
Niveau 3: In ruime mate		

Wanneer u het huidige niveau onderzoekt, krijgen wij hier graag staving en voorbeelden van:

8 Rappaport J. Terms of empowerment/exemplars of prevention: toward a theory for community psychology. *American Journal of Community Psychology*, 1987, 15(2):121-148.

9 Wallerstein N. Powerlessness, empowerment, and health: implications for health promotion programs. *American Journal of Health Promotion*, 1992, 6(3):197-205.

10 What is empowerment? The World Bank, 2005, (<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTPOVERTY/EXTEMPOWERMENT/0>, content accessed 30 November 2005).

11 Narayan D. Empowerment and poverty reduction: a sourcebook. Washington, World Bank, 2002.

12 World Health Organization. The Jakarta Declaration on Leading Health Promotion into the 21st Century. Fourth International Conference on Health Promotion. Jakarta, 1997 (http://www.who.int/hpr/NPH/docs/jakarta_declaration_en.pdf, accessed 15 November 2005).

13 Canadian Public Health Association, Health and Welfare Canada, World Health Organization. Ottawa Charter for Health Promotion. Adopted at an international conference on health promotion, The Move Towards A New Public Health, Ottawa, 17-21 November, 1986 (http://www.who.int/hpr/NPH/docs/ottawa_charter_hp.pdf, accessed 15 November 2005).

14 Freire P. Pedagogy of the oppressed. New York, The Seabury Press, 1970.

7. Niveau van mainstreaming (= opname in de hoofdstroom)

Wat betekent het?

Mainstreaming voor gezondheid, met als doel **het integreren van de inachtneming van gezondheidsthema's en -gevolgen in alle relevante beleidvoering, zowel op het Europese als op nationale, gewestelijke en lokale niveaus**, is de basis van de nieuwe Europese Gezondheidsstrategie: Health in All Policies (HIAP = gezondheid in alle bestuurssectoren).¹⁵

In welke mate behandelt uw gewest gezondheid als een sectoroverschrijdend onderwerp?	Huidig niveau	Wensen voor toekomstig niveau
Niveau 1: Zeer weinig		
Niveau 2: In zekere mate		
Niveau 3: In ruime mate		

Wanneer u het huidige niveau onderzoekt, krijgen wij hier graag staving en voorbeelden van:

¹⁵ Begeleidend document bij het WITBOEK "Together for Health: A Strategic Approach for the EU 2008-2013". Impactevaluatie.

8. Gezondheid als een economische groeisector

Wat betekent het?

Van gezondheid is gebleken dat ze een 'robuuste en forse voorspeller is van latere economische groei' in veel studies die verschillen in groei tussen arme en rijke landen onder de loep nemen. Beleidvoerders op het gezondheidsvlak hebben lang geargumenteed dat 'gezondheid betekent welvaart', dat een gezonde bevolking noodzakelijk is voor economische productiviteit en voorspoed, en dat dit een 'heilzame (virtuele) cirkel' is omdat welvaart ook tot een betere gezondheid leidt.

De theoretische fundering van het **'health means wealth'** argument werd uitgewerkt door Becker (1964) en daarna verder uitgebreid en versterkt door Grossman (1972), die de eerste was die een model bouwde van de vraag naar gezondheid, waarbij hij gebruik maakte van de "menselijk kapitaaltheorie"¹⁶. We weten dat **gezondheid door vele factoren bepaald wordt**, te weten genetische, economische, sociale, ecologische en culturele factoren, en dat economische modellen kunnen bijdragen aan de verbreding van de kloof van ongelijkheid op het vlak van gezondheid. **Daarom zou een gewestelijke gezondheidsstrategie gebaseerd moeten worden op het erbij betrekken van partners, zelfs buiten de gezondheidssector, om gezondheidsverbeteringen te verwezenlijken.**

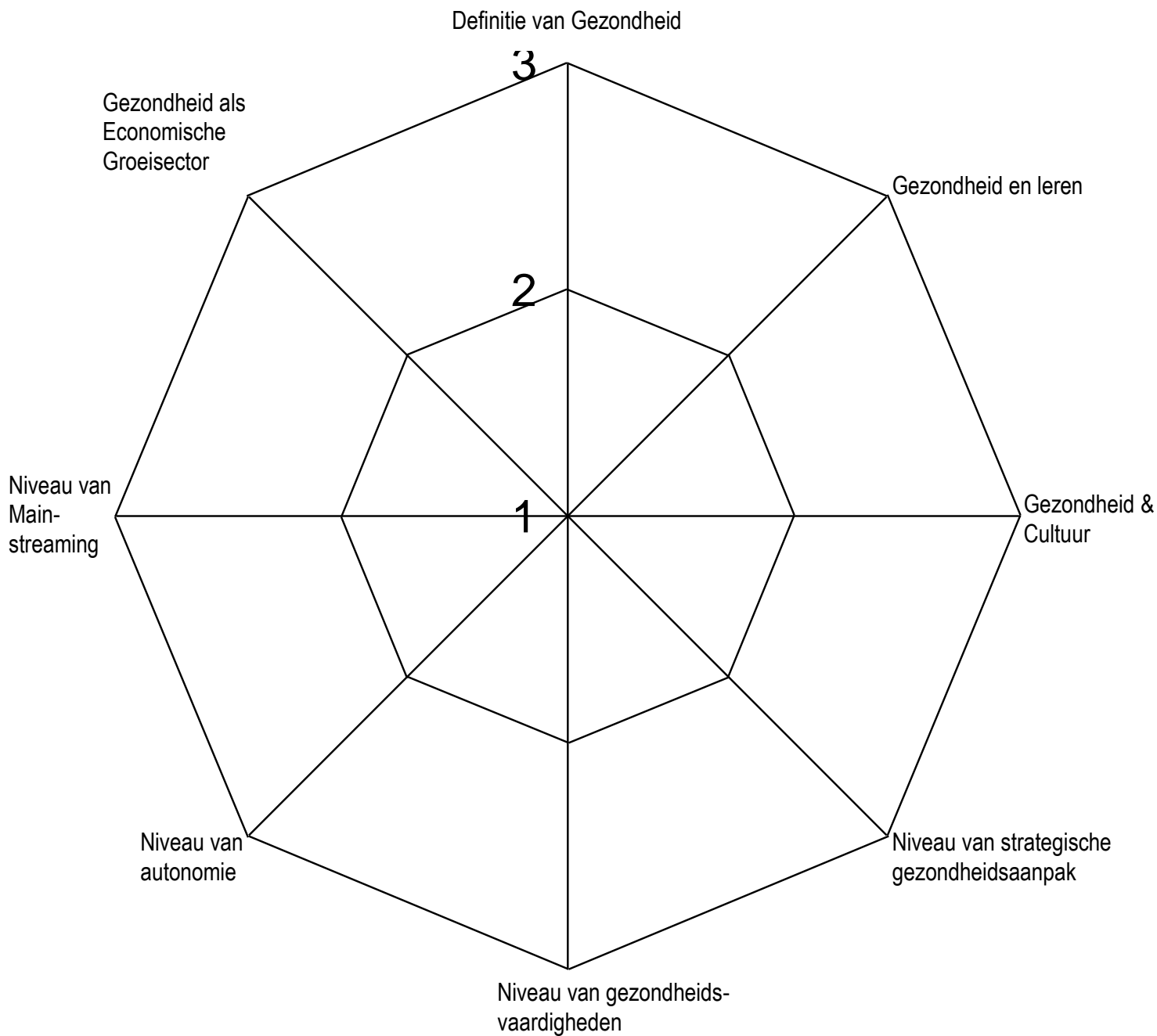
In welke mate beschouwt uw gewest gezondheid als een economische groeifactor?	Huidig niveau	Wensen voor toekomstig niveau
Niveau 1: Zeer weinig		
Niveau 2: In zekere mate		
Niveau 3: In ruime mate		

Wanneer u het huidige niveau onderzoekt, krijgen wij hier graag staving en voorbeelden van:

¹⁶ Suhrcke M, McKee M, Stuckler D, Sauto Arce R, Tsovala S, Mortensen J. The contribution of health to the economy in the European Union. Public Health. 2006 Nov;120(11):994-1001. Epub 2006 Oct 4.

Het spinnenweb van de gezondheid

De volgende initiatieven zouden in de nabije toekomst voorrang moeten krijgen:
(Bijv. omschrijf kort uw huidige ideeën voor elk onderwerp en hoe hiermee verder gegaan moet worden)

1. **Gezondheid en gezondheidsbevordering**
2. **Gezondheid en leren**
3. **Gezondheid en cultuur**
4. **Niveau van strategische gezondheidsaanpak**
5. **Niveau van gezondheidsvaardigheden**
6. **Niveau van autonomie**
7. **Niveau van mainstreaming (opname in de hoofdstroom)**
8. **Gezondheid als een economische groeisector**

